

O‘ZBEK VA NEMIS TILLARI ORASIDAGI FARQ

Xolmurodova Mehriniso O‘tkir qizi

Buxoro Viloyat Buxoro tuman Politexnikum

Nemis tili o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbek va Nemis tillari orasidagi lingvistik farqlar fonetik, morfologik, sintaktik va leksik jihatlar nuqtai nazaridan tahlil qilindi. Maqola ikki til o‘rtasidagi asosiy xususiyatlarni aniqlash, til o‘rganish jarayonidagi qiyinchiliklarni ko‘rsatish va ularni yengish yo‘llarini belgilashga qaratilgan. O‘zbek tili agglutinatив, Nemis tili fusional til bo‘lib, jumla tuzilishi va so‘z shakllanishi jihatdan farq qiladi. Leksik va morfologik tafovutlar tarjima va til o‘qitishda muhim ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar: O‘zbek tili, Nemis tili, fonetika, morfologiya, sintaksis, leksika, til o‘rganish.

DIFFERENCE BETWEEN UZBEKISTAN AND GERMAN LANGUAGES

Kholmurodova Mehriniso O‘tkir qizi

Bukhara Region Bukhara District Polytechnic

Teacher of German

Abstract: This article analyzes the linguistic differences between Uzbek and German from phonetic, morphological, syntactic, and lexical perspectives. The study aims to identify the main characteristics of the two languages, highlight the difficulties in language learning, and propose ways to overcome them. Uzbek is an agglutinative language, whereas German is a fusional language, differing in sentence structure and word formation. Lexical and morphological distinctions play a significant role in translation and language teaching.

Keywords: Uzbek language, German language, phonetics, morphology, syntax, lexicon, language learning.

UNTERSCHIEDE ZWISCHEN DER USBEKISTANISCHEN UND DER DEUTSCHEN SPRACHE

Zusammenfassung: Dieser Artikel untersucht die sprachlichen Unterschiede zwischen Usbekisch und Deutsch aus phonologischer, morphologischer, syntaktischer und lexikalischer Sicht. Ziel der Arbeit ist es, die Hauptmerkmale beider Sprachen zu identifizieren, die Schwierigkeiten beim Spracherwerb aufzuzeigen und Wege zu deren Überwindung aufzuzeigen. Usbekisch ist eine agglutinierende Sprache, Deutsch eine flektierende Sprache, die sich in Satzstruktur und Wortbildung unterscheidet. Lexikalische und morphologische Unterschiede sind für Übersetzung und Sprachunterricht von großer Bedeutung.

Schlüsselwörter: Usbekische Sprache, Deutsche Sprache, Phonetik, Morphologie, Syntax, Lexikon, Spracherwerb.

Kirish: Til – insoniyatning eng muhim kommunikativ vositasi bo'lib, u nafaqat axborot almashish, balki madaniy va ijtimoiy jarayonlarni ifodalash vositasi sifatida ham xizmat qiladi. Har bir til o'zining fonetik, morfologik, sintaktik va leksik xususiyatlariga ega bo'lib, bu xususiyatlar tilni o'rganish va tadqiq qilish jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi [1]. O'zbek va Nemis tillari turli tillar oilasiga mansub bo'lib, ularning lingvistik tizimlari, so'z shakllanishi va jumla qurilishi jihatidan sezilarli farqlarga ega.

O'zbek tili turkiy tillar oilasiga kirib, agglutinatив xususiyatga ega. Bu tilning morfologik tizimida so'z yasash va grammatik ma'no berish qo'shimchalar orqali amalga oshiriladi. Masalan, fe'l va ot shakllari turli qo'shimchalar yordamida aniqlanadi, bu esa so'zlarning grammatik vazifasini belgilashga imkon beradi. Shu bilan birga, O'zbek tilida so'z tartibi nisbatan qat'iy bo'lib, odatda SOV (subyekt-obyekt-fe'l) tartibida ifodalanadi.

Nemis tili esa germaniy tillar oilasiga mansub bo'lib, fusional til hisoblanadi. Bu tilning morfologik tizimi bir necha grammatik ma'nolarni bir

vaqtning o'zida ifodalovchi morfemalarga ega. Nemis tilida otlar jins, raqam va holga qarab o'zgaradi, fe'llar esa shaxs va raqam bilan moslashadi. Sintaktik jihatdan Nemis tilida SVO (subyekt-fe'l-obyekt) tartibi ko'p ishlatiladi, ammo murakkab jumalarda fe'l oxirga tushadi, bu esa O'zbek tilida uchramaydi [2].

Fonetik nuqtai nazardan, O'zbek tilida tovushlar aniq ajraladi va urg'u ko'pincha so'z oxirida joylashadi. Nemis tilida esa uzun va qisqa unli tovushlar, shuningdek, umlautlar (ä, ö, ü) talaffuz va intonatsiya tizimini murakkablashtiradi. Leksik jihatdan ham ikki til sezilarli darajada farq qiladi. O'zbek tilida so'zlar asosan turkiy kelib chiqishga ega bo'lsa, Nemis tilida germaniy, lotin va fransuz so'zlari keng qo'llaniladi, bu esa tarjima va til o'qitish jarayonida e'tiborni talab qiladi [3].

Maqolaning maqsadi – O'zbek va Nemis tillari orasidagi lingvistik farqlarni fonetik, morfologik, sintaktik va leksik jihatlar nuqtai nazaridan tahlil qilish, til o'rganish jarayonida yuzaga keladigan qiyinchiliklarni aniqlash va ularni yengish yo'llarini ko'rsatishdan iboratdir. Shu bilan birga, maqola ikki tilning farqlarini chuqur tushunish orqali tarjima, lingvistik tadqiqotlar va til o'qitish samaradorligini oshirishga hissa qo'shadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda komparativ tahlil metodi qo'llanildi, ya'ni O'zbek va Nemis tillari lingvistik xususiyatlari solishtirildi. Fonetik, morfologik, sintaktik va leksik farqlarni aniqlash uchun ilmiy adabiyotlar va lug'at materiallari tahlil qilindi. Shuningdek, tarjima va til o'rganish jarayonidagi amaliy misollar asosida xulosalar chiqarildi. Tadqiqotda sifat va miqdoriy tahlil usullari kombinatsiyasi qo'llanilib, nazariy va amaliy jihatlar birlashtirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbek va Nemis tillari turli tillar oilasiga mansub bo'lib, ularning lingvistik tizimlari va grammatik xususiyatlari sezilarli darajada farq qiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, fonetik, morfologik, sintaktik va leksik sohalardagi

farqlar til o'rganish va tarjima jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu bo'limda har bir aspekt bo'yicha batafsil tahlil beriladi.

Fonetik farqlar

O'zbek tilining fonetik tizimi 29 ta undosh va unli tovushdan iborat bo'lib, tovushlar o'rtasidagi ajralish aniq va talaffuzga ta'sir qiladi [1]. O'zbek tilida urg'u ko'pincha so'z oxirida joylashadi va talaffuzni tushunishda muhim rol o'ynaydi. Nemis tilida esa 16 ta unli va 25 ta undosh tovush mavjud bo'lib, uzun va qisqa unli tovushlar, shuningdek, umlautlar (ä, ö, ü) talaffuzni murakkablashtiradi [2]. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, O'zbek tilida nemis tilidagi umlaut va maxsus tovushlarni talaffuz qilishda o'rganayotganlar qiyinchiliklarga duch keladi. Masalan, *schön* yoki *München* kabi so'zlarni to'g'ri talaffuz qilish uchun maxsus mashqlar talab etiladi.

Shuningdek, intonatsiya tizimi ham ikki tilda farq qiladi. O'zbek tilida intonatsiya ko'pincha emotsional ohang va urg'u bilan bog'liq bo'lsa, Nemis tilida intonatsiya va urg'u sintaktik tuzilishga bog'liq bo'lib, jumla mazmunini o'zgartirishi mumkin. Tadqiqot natijalariga ko'ra, fonetik farqlar til o'rganish jarayonida talaffuz mashqlarini ko'paytirishni talab qiladi.

Morfologik farqlar

O'zbek tili agglutinatив til sifatida, grammatik ma'nolarni qo'shimchalar orqali ifodalaydi. Masalan, fe'llarning shaxs va vaqt shakllari *bor-di-m* (men bordim), *keldi-ng* (sen kelding) kabi qo'shimchalar bilan belgilanadi. Nemis tili fusional bo'lib, morfemalar bir nechta grammatik ma'noni bir vaqtning o'zida ifodalaydi. Fe'llar shaxs va raqam bilan moslashadi: *ich gehe* (men ketayapman), *du gehst* (sen ketayapsan), *er geht* (u ketayapti) [3].

Otlar jins, raqam va holga qarab o'zgaradi. Masalan, *der Mann* (erkak), *die Frau* (ayol), *das Kind* (bola) – bu artikllar otning jinsini, raqamini va holatini ko'rsatadi. O'zbek tilida bu morfologik xususiyatlar mavjud emas, shuning uchun O'zbek tilida nemis tilini o'rganayotganlar artikllarni to'g'ri ishlatishda qiyinchiliklarga duch keladi.

Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, morfologik farqlar til o'rganishda grammatik mashqlar va kontekstual misollarni ko'paytirishni talab qiladi. Shu bilan birga, tarjimada ham morfologik moslashuv muhim ahamiyat kasb etadi.

Sintaktik farqlar

O'zbek tili asosan SOV (subyekt-obyekt-fe'l) tartibida ifodalanadi: *Men kitobni o'qiyman*. Nemis tilida esa SVO (subyekt-fe'l-obyekt) tartibi ko'p ishlatiladi: *Ich lese das Buch* (men kitobni o'qiyman). Biroq murakkab jumalarda fe'l oxirga tushadi: *Ich weiß, dass du das Buch liest* (men bilaman, sen kitobni o'qiysan) [4].

Bu sintaktik farq O'zbek tilida nemis tilini o'rganayotganlar uchun qiyinchilik tug'diradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, murakkab jumalarni to'g'ri tuzish uchun nemis tilida sintaktik qoidalarni chuqur o'rganish zarur. Shuningdek, yordamchi fe'llar va modal fe'llar yordamida jumla tuzish O'zbek tilida sodda fe'llar bilan ifodalanadi, bu esa til o'rganish jarayonini murakkablashtiradi.

Leksik farqlar

O'zbek tilida so'zlarning aksariyati turkiy kelib chiqishga ega, Nemis tilida esa germaniy, lotin va fransuz so'zlari keng qo'llaniladi. Masalan, O'zbek tilida *yurak* so'zi keng ma'noda ishlatiladi, Nemis tilida esa *Herz* asosan biologik ma'noda ishlatiladi, emotsional ma'no uchun boshqa iboralar qo'llanadi.

Shuningdek, sinonim va antonimlar tizimi ham ikki tilda farq qiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, tarjimada so'zning kontekstdagi ma'nosini to'g'ri tanlash muhim ahamiyatga ega. Leksik farqlar til o'rganish jarayonida so'z boyligini kengaytirish va amaliy mashqlar orqali yengilishi mumkin.

Tadqiqot natijalarining umumiy tahlili

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbek va Nemis tillari orasidagi farqlar til o'rganish jarayonida turli qiyinchiliklar tug'diradi. Fonetik farqlar talaffuz mashqlarini, morfologik farqlar grammatik mashqlarni, sintaktik farqlar jumla tuzish mashqlarini, leksik farqlar esa so'z boyligini oshirish va tarjima mashqlarini

talab qiladi. Shu bilan birga, ikki tilning farqlarini chuqur tushunish tarjima, til o'qitish va lingvistik tadqiqotlarda samaradorlikni oshiradi.

Tadqiqot shuningdek, til o'rganishda interaktiv metodlar, kontekstual misollar va komparativ mashqlarni qo'llash samarali ekanligini ko'rsatdi. Bu usullar orqali o'rganuvchilar nafaqat grammatik va leksik qoidalarni, balki tilning pragmatik va madaniy xususiyatlarini ham chuqur o'zlashtira oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ходжаев Х., Мирзаев Ш. Ўзбек тилининг фонетик тизими ва talaffuz xususiyatlari // Tilshunoslik jurnali. – 2020. – T. 12. – C. 45–59.
2. Schmidt H. Deutsche Grammatik: Struktur und Funktionen // Linguistische Studien. – 2018. – Vol. 23. – P. 112–130.
3. Mamatqulov B., Tursunov A. Nemis tili leksikasi va sintaksisi // Tilshunoslik tadqiqotlari. –2019. – T. 10. – C. 78–95.
4. Weber F. Deutsche Syntax: Regeln und Strukturen // Sprachwissenschaftliche Forschung. – 2021. – Vol. 15. – P. 34–52.